

JOZEFOVI BRANDOBUROVI

Bratislava 7. apríla 1948

Pri našom poslednom rozhovore na Zbore povereníkov spomínal som Ti ako si predstavujem Tvoju funkciu v nakladateľstve Verbum, menovite tiež pokiaľ ide o časopis Verbum. Teraz sa dozvedám, že na základe rozhodnutia Ústredného akčného výboru kultúrnych pracovníkov Povereníctvo vnútra zastavilo vydávanie Verbumu. I keď teraz už nepovažujem za dosť dobre možné výmer Povereníctva vnútra odvolať, považujem jednako za potrebné a dôležité uplatniť a realizovať všetky tie hľadiská, o ktorých sme spolu hovorili. Prosím Ťa preto, aby si sám uvážil a prípadne aj dohodovil s ľuďmi, poskytujúcimi potrebnú ideovú a politickú záruku:

1. v akej forme, pod akým novým menom by mohla táto revue vychádzať,

2. pri akej redakcii, s akými spolupracovníkmi, aby neodporovala a podporovala idey nášho štátu a našej spoločnosti.

Námety, o ktoré Ťa žiadam, treba vypracovať čo najskôr. Záleží mi na tom, aby spisovateľský kruh, ktorý si dáva meno katolíckej moderny, nebol umlčaný a mohol sa prejavovať. Najideálnejšie by bolo, keby písali v existujúcich časopisoch a nepestovali kult konfesijnej odlúčenosti a výlučnosti. Keď však

---

Jozef Brandobur (pozri charakt. v I. zv. str. 316) odpovedá až 17. IV., lebo po prevzatí národnej správy nad vydavateľstvom Verbum vznikli problémy, ktoré mal riešiť až Ústr. sekretariát KSS. „Z doterajších rozhovorov vidím, že Ústredný sekretariát chce, takisto ako Ty, aby Verbum vychádzalo za redakcie spoľahlivého človeka, ktorý by nepripustil príspevky takého charakteru, aké spomínaš vo svojom liste. Nevieť však doteraz, či by ostal starý názov, alebo by sa zmenil.“ V rozhovoroch s predstaviteľmi správy vy-

sami nedospeli k takémuto uzáveru, nech si majú svoj časopis, no v ňom popri dobrých a pozoruhodných básňach za nijakých okolností nemôžu sa zviať nepriateľské a ani nie priateľské ideové články, plné výhrad, ktoré odchovávajú i keď len časť našej inteligencie k odmietaniu súčasných našich snažení. Ide o to, aby nový časopis katolíckej moderny privádzal, trebárs ako katolíkov, svojich stúpcov k aktívnej účasti v našom živote. Redaktor, ktorý čo len troška bude vedieť takúto záruku poskytnúť, môže vydávať časopis namiesto Verbumu.

Srdečne zdraví

Tvoj
L. Novomeský

---

davateľstva Verbum oznámil, že spolupracovníkmi prípadného časopisu katolíckej moderny nemôžu byť ľudia, o ktorých „ťažko predpokladať, že by zmenili svoj ideový postoj k našim danostiam politickým, národným a kultúrnym“. Uznali vraj, že boli príčiny na zastavenie Verbumu, ale pripomenuli, že básnik Silan dostal od ÚVR čestné uznanie za poéziu na rok 1947 — a zbierku mu vydalo Verbum. Závery má skeptické „Bolo by treba, aby Ústredný sekretariát vydal čím prv inštrukcie a aby národná správa mohla prevziať svoju funkciu. O osobe redaktora som sa rozprával s Horovom. Nedospeli sme k nijakému výsledku, lebo na východnom Slovensku ťažko nájsť súceho človeka na túto úlohu.“

Novomeský po tomto liste zrejme poveril riešením otázky Verbumu A. Horáka, ktorý 7. V. 1948 referuje o stretnutí s košickým prof. teológie dr. Antonom Harčárom: „Hovoril som s ním o Vašom úmysle znovu povoliť vydávanie Verbumu za istých podmienok.“ Žiadal od neho (ťažko dnes určiť, ktoré podmienky vyslovil Novomeský a ktoré pridal Horák, prípadne kto ich formuloval) zmeniť meno časopisu a redakčný kruh, písať o:

a) sociálnych otázkach a robiť paralelu medzi kresťanstvom a socializmom,

b) zaujať kladný postoj k ústave,

c) všímaj si intenzívne kultúrne výsledky v slovan-
ských štátoch,

d) preštudovať si zborník prednášok zo Zjazdu národnej kultúry v Prahe a prispôbiť duch časopisu duchu, ktorý sa tu prejavil,

e) zjednocovať výsledky sociálnych, hospodárskych a kultúrnych snažení v ľudovodemokratickej ČSR,

f) písať proti vojnovým snahám západniarskeho liberalistického kapitalizmu,

g) v poézii nechať formalizmus, surrealizmus, symbolizmus a pestovať kresťanský realizmus,

h) pestovať vlastenectvo k ľudovej ČSR najmä zhodnocovaním historických bojov slov. ľudu v rokoch meruôsmych.“

Skupina verbumistov by mala verejne prejať svoje zmýšľanie, aby bol jasný ich kladný postoj „ku Gottwaldovej vláde, ústave a ľudovodemokratickému zriadeniu štátu“.

Po niekoľkohodinovom rozhovore sa Horákovi zdá, že dr. Harčár by bol najvhodnejšia osoba na funkciu zodpovedného redaktora Verbumu. Pozná ho dobre z čias spoločného zápasu v Maďarsku. Keď zistil machle vedenia DS, vzdal sa politickej činnosti a venoval sa len teológii. „Aj teraz predo mnou úplne odsudzoval rodinkársku, šmelinársku a kapitalistickú politiku bývalej Dem. strany a taktiku jej katolíckeho krídla. Je nesporné človek pokrokový. Je dobrým kňazom, čo je veľmi dôležité. Nie je členom KSS, ale chce čestne spolupracovať s nami na základe kresťanskej viero- a mravouky...“

Okrem Harčára menuje Horák ďalších päť katolíckych intelektuálov, ktorí by mohli spolu s Harčárom robiť Verbum. Jedným z nich je básnik Janko Silan (ani cez vojnu neskrýval „rýdži slovanský charakter, vieru vo víťazstvo ZSSR a hlboké sociálne zameranie“), druhým prof. teológie dr. Jozef Polakovič („má vyznamenanie I. triedy za chrabrosť v povstaní“), tretím mladý slavista dr. Jozef Bánsky atď.

Horák si veľa sľubuje od schôdzky verbumistov, na ktorej sám prednesie referát o zjazde národnej kultúry. „Myslím, že po výmene názorov vykryštalizuje sa tu taký duch, ktorý bude v pofebruárových časoch veľmi vítaný.“ Ináč všetky „prísľuby, garancie a žiadosti pošle úradne už definitívne zreformovaná skupina verbumistov“. K tomu pripojí on svoje poznámky.

Nasledujúci Horákov list z 13. mája 1948 už vôbec nie je taký optimistický. Rozčarovane referuje o schôdzi verbumistov 11. V., na ktorej „vanul duch Spišskej Kapituly“ (čiže biskupa Vojtaššáka), „O dákom súhlase s ľudovodemokratickým zriadením ani reči“ (v pripravenej rezolúcii) atď., aby skončil: „Za okolností, ktoré som medzi nimi skúsil a ktoré som Vám vyššie opísal, neodporúčam, aby ste vzali na seba zodpovednosť a ga-

ranciu za zapojenie sa tejto družiny do kultúrnych snažení nášho štátu. Len ak by Vám ešte Janko Silan a dr. Harčár dali osobne dáke garancie. Z celej skupiny najviac ochoty prejavoval dr. Harčár, ktorý v Trnave nedávno prisľúbil všetko, ale teraz ho kolegovia prehlasovali.“

Literárny časopis Verbum (vychádzal od r. 1945) už nebol obnovený ani pod starým ani novým názvom.